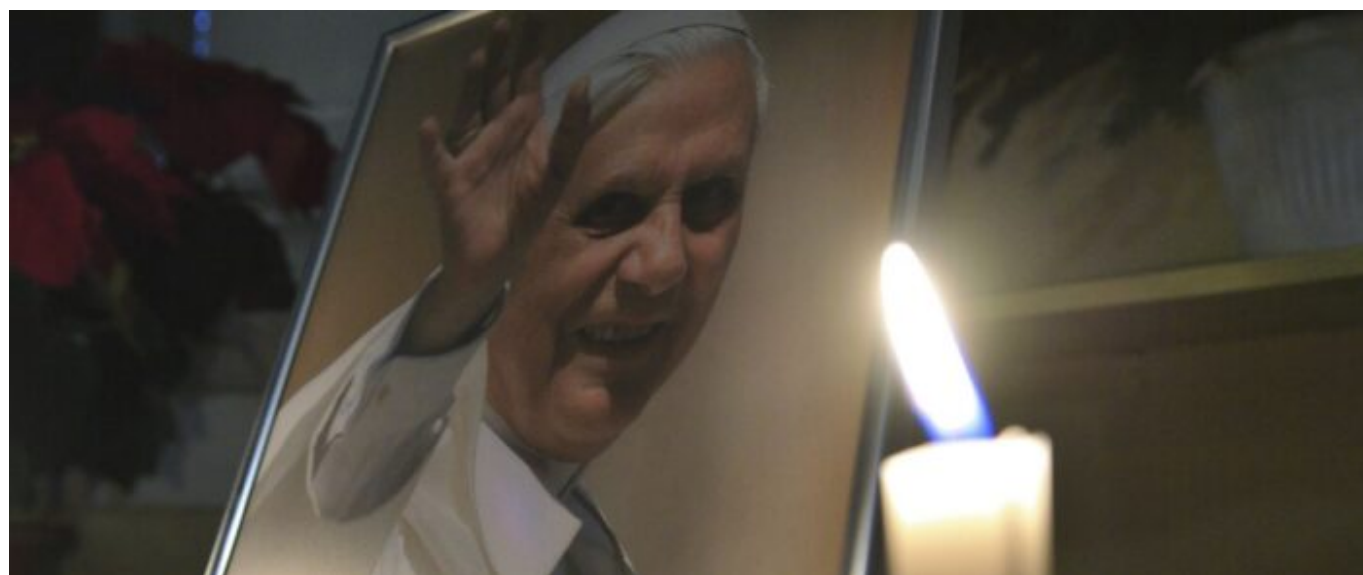

Ekumenismus: 13. Vzpomínka na teologa, který se stal papežem

Na emeritního papeže Benedikta XVI. patrně bude vzpomínat především jako na papeže, který sám o sobě modernizoval papežství svým rozhodnutím rezignovat na něj. Přesto jeho hlavním trvalým přínosem je jeho služba *doktora ecclesiae*, „učitele církve“.

Ekumenismus

Vzpomínka na teologa, který se stal papežem

Emeritní papež Benedikt XVI., který zemřel 31. prosince 2022 ráno ve věku 95 let, zanechává odkaz, který bude předmětem intenzivních diskusí a debat v nadcházejících desetiletích.

V hodinách, které následovaly po zprávě o smrti papeže Benedikta, jsem zjistil, že na něj myslím

především jako na teologa, který se náhodou stal papežem během své teologické kariéry.

Tak jsem ho zažil, když společná komise pro druhou fázi mezinárodního dialogu mezi katolickou církví a *Baptistickou světovou aliancí*, ve které jsem sloužil, měla v prosinci 2007 soukromou audienci u papeže Benedikta.

Poté, co nás papež Benedikt pozdravil a ujistil nás o svých modlitbách za pokrok v našem dialogu a za naše rodiny v naší nepřítomnosti, předsedové našich příslušných delegací mu sdělili naše pozdravy.

Předseda baptistické delegace Paul Fiddes z Oxfordské univerzity ve svých pozdravech zmínil, že jsme našli Benediktův komentář k Dogmatické konstituci Druhého vatikánského koncilu o Božím zjevení *Dei Verbum*, který napsal krátce po koncilu jako mladý teolog Joseph Ratzinger, která byla většinou užitečná v našich diskusích ten týden.

V tu chvíli se Benedikt náhle zpřímá posadil na židli a s rozzářenýma očima se předklonil. V tu chvíli to nebyl papež, ale kariérní akademický teolog, který se právě dozvěděl, že někdo skutečně čte a zajímá se o něco, co publikoval.

Později na této audienci jsme byli každý představeni papeži Benediktovi předsedou našich delegací. Paul Fiddes mě představil jako „profesora teologie ze Spojených států“. Benedikt řekl: „Už jsi profesor? Ale ty jsi tak mladý!“ I když jsem před třemi měsíci dosáhl 40 let, přijal jsem tato slova rád. (Je třeba poznamenat, že o 15 let později mi papež František neřekl totéž při audienci, kterou s ním naše společná komise měla v prosinci 2022.)

Slova papeže Benedikta pro mě podtrhla jeho vlastní pokračující ztotožnění se s rolí profesora teologie.

Zatímco církevní kariéra papeže Benedikta zahrnovala službu arcibiskupa Mnichova a Freisingu (1977-82), hlavy *Kongregace pro nauku víry* (1982-2005) a papeže (2005-2013), byl profesorem teologie po většinu své kariéry.

Působil jako člen fakulty na univerzitě v Bonnu (1959-63), na univerzitě v Münsteru (1963-66), na univerzitě v Tübingenu (1966-69), kde mezi jeho kolegy patřili reformující katolický teolog Hans Küng a protestantský reformovaný teolog Jürgen Moltmann a nakonec na Univerzitě v Řezně (1969-77).

Během Druhého vatikánského koncilu (1962-65) Ratzinger sloužil jako jeden z teologických poradců biskupů shromážděných na tomto koncilu. Spolu s Küngem, Edwardem Schillebeeckxem a Karlem Rahnerem byl považován za jednoho z „reformátorů“, jejichž teologie ovlivnily koncil, aby přijal ekumenickou otevřenost a poměrně progresivnější postoje ke vztahu katolické církve k modernímu světu.

Zdálo se však, že jeho teologie nabrala konzervativnější směr v důsledku jeho zkušeností v Tübingenu s rozsáhlými západoevropskými studentskými protesty v roce 1968.

Setkání Stevena Harmona s papežem Benediktem

Ortodoxní, ale světově angažovaná teologie vyjádřená s jasností v knihách, které Ratzinger vydal jako pedagogický teolog, jako *Úvod do křesťanství* (1968) a *Eschatologie: Smrt a věčný život* (1977), připravila cestu pro pontifikát, ve kterém se nevzdal role psaní jako teolog. Jeho třísvazkové dílo *Ježíš Nazaretský* vydávané v letech 2007 až 2012 by bylo přijato jako významný příspěvek ke christologii, i kdyby jej nenapsal současný papež.

Všichni papežové od poloviny 18. století vykonávali učitelský úřad papeže ve formě papežských encyklik, počínaje encyklikou vydanou papežem Benediktem XIV. v roce 1740.

Ale tři encykliky papeže Benedikta XVI. jsou zvláště bohatým vyjádřením teologie. Můj přítel baptistický teolog, který sdílí můj zájem o dialog s katolickou tradicí, poznamenal, že role, ve kterých papež sloužil, než se stal papežem, významným způsobem formují jeho výkon papežského úřadu. To byl jistě případ papeže Benedikta.

Benediktovy encykliky *Bůh je láska* (2005), *O křesťanské naději* (2007) a *Dobročinnost v pravdě* (2009) formulují teologický rámec pro křesťanskou angažovanost vůči výzvám dnešního světa, který se brání kategorizaci jako konzervativní či jiný. Na jedné straně by nikdo nezpochybňoval její pravověrnost. Na druhé straně poskytuje teologický základ pro aspekty katolického sociálního učení, které by někteří mohli odmítnout jako „probuzenecké“, pokud by pocházely z jiného zdroje.

Papež František, který v roce 2013 dokončil Benediktovu nedokončenou encykliku *Světlo víry*, začlenil tento teologický rámec do svých vlastních encyklik *O péči o náš společný domov* (2015) a *O bratrství a sociálním přátelství* (2020).

Bohatě citují a odkazují na encykliky papeže Benedikta a aplikují svou teologii na péči o stvoření a péči o lidi, kteří ho obývají. Jakékoli rozdíly mezi teologiemi napsanými těmito dvěma papeži v této podobě jsou spíše v nuancích než v podstatě. Ale důležité jsou nuance, stejně jako pastorační přístup k jejich aplikaci.

Zatímco sloužil jako hlava *Kongregace pro nauku víry*, oddělení vatikánské kurie zodpovědné za udržování pravověrnosti katolické víry a praxe, byl budoucí papež Benedikt XVI. důvěryhodným teologickým poradcem papeže Jana Pavla II.

Hodně se šuškalo o tom, že Jan Pavel II. uvažoval o vyhlášení definice postavení Marie jako „spoluvykupitelky“, spoluvykupitelky lidstva s Kristem, jako katolické doktríny.

Dvě další mariánská dogmata, *Neposkvrněné početí Panny Marie osvobozené od prvotního hříchu*, definované papežem Piem IX. v roce 1854, a *Nanebevzetí Marie tělem i duší do nebe na konci jejího pozemského života*, definované papežem Piem XII. v roce 1950, jsou jedinými dvěma případy v historii, kdy papež dosud učinil „ex cathedra“ – z Petrova stolce – definici nauky.

Předpokládá se, že to byl tehdy kardinál Ratzinger, kdo od toho odradil Jana Pavla II., i když Karol Wojtyła mohl takový návrh podat jako individuální katolický teolog.

Dalo by se namítnout, že zatímco papežství Jana Pavla II. těžilo ze zákulisních teologických rad Josepha Ratzingera, papežství Benedikta XVI. trpělo poměrně nedostatkem instinktu pro styk s veřejností, kterým se vyznačovala kancelář Jana Pavla II.

Může se stát, že za desítky let se na emeritního papeže Benedikta XVI. bude vzpomínat především jako na papeže, který sám o sobě modernizoval papežství svým rozhodnutím rezignovat na něj.

Jak bude nahlíženo na řešení případů sexuálního zneužívání duchovních během jeho působení ve funkci arcibiskupa a papeže, se teprve uvidí. Nemusí se stát, že ho budoucí generace budou považovat za profesora teologie, který se stal papežem.

Přesto se domnívám, že hlavním jeho trvalým přínosem je jeho služba *doktora ecclesiae*, „učitele církve“. Když papež František a budoucí papežové budou vyučovat teologii prostřednictvím svých encyklik, exhortací, homilií a dalších sdělení, budou stavět na odkazu papeže teologa Benedikta XVI.

Steven Harmon

[Baptist News Global](#)

Steven Harmon

Steven Harmon

Steven R. Harmon je profesorem historické teologie na Gardner-Webb University School of Divinity v Boiling Springs, NC a slouží jako spolutajemník pro fázi III mezinárodního dialogu mezi Baptist World Alliance a katolickou církví. Jeho nejnovější knihou je [Baptisté, katolíci a celá církev: Partneri](#)

[na pouti k jednotě.](#)

-tep-

Můžete také navštívit naši facebookovou stránku [Baptisté - Síť víry](#) nebo facebookovou skupinu [Zpravodaj Baptisté - Síť víry](#)